

Пальчук О.І., к.е.н., радник з фінансових питань Почесного консульства Султанату Оман в Україні, викладач кафедри менеджменту сфери послуг КНУТД

Регулювання нової економіки: державна політика та економічні зміни в світі

Останніми роками міжнародна економіка стикається з головним питанням: як будуть функціонувати національні економіки в умовах єдиного глобального ринку. В результаті змін економічної політики та технологій, економіки, що колись були роз'єднані високими транспортними витратами та штучними фінансовими і торгівельними бар'єрами, наразі пов'язані все зростаючою кількістю взаємовідносин [1, с. 218].

Світова економіка стала набагато інтегрованішою, а проблеми, що раніше були локальними, почали значно впливати на світову економічну систему. Зростає розуміння того, що глобалізація – вулиця з двостороннім рухом. Країни, що розвиваються та з перехідними економіками відчувають вплив розвинених країн, але й розвинені країни не можуть уникнути їх впливу.

А відтак, перед державами постало питання вироблення ефективної стратегії регулювання, що враховуватиме нові світові тенденції глобалізаційного розвитку.

Серед зарубіжних вчених, що досліджували окремі питання сучасних викликів державного регулювання економіки слід виділити: Г. Хезліт, З. Хорст, Ернандо де Сото, К.Хеммінг, Дж. Стігліц, Дж. А. Акерлоф, Д. Канеман, Т. Сарджент, К. Сімс.

Значний внесок у розробку питань регулювання нової економіки розкриті у роботах вітчизняних науковців: Ю.Пахомова, Я.Жаліло, А.Гальчинського, В.Будкіна, С.Сіденко, А.Філіпенко, Л.Кістерського та інших [5, 6, 7].

Проблема державного регулювання економіки порушується багатьма вченими. Дослідження місця держави в соціально-економічних відносинах бере початок з моменту її утворення. Зі зміною форм правління, світового соціально – економічного розвитку, появою нових тенденцій в економіці державні структури змушені змінювати і заходи, направлені на контроль за поведінкою індивідів або груп. Так, погляди на роль держави у суспільстві кардинально змінювались протягом всього часу її існування. Наразі, ми говоримо про появу нової економіки, що характеризується глобалізацією, ірраціональною

поведінкою суб'єктів економічної діяльності, креативністю та все зростаючим значенням технічної революції. В цих умовах підходи до регулювання також мають бути переглянуті.

Однак, як у західній, так і у вітчизняній науковій літературі бракує наукових досліджень щодо ролі державного регулювання нової економіки. Їх обмеженість пояснюється складністю проблеми, появою нових тенденцій в економіці, а також постійними неперервними змінами суспільного життя, що потребують вивчення.

В ході своєї історії, підходи до регулювання економікою значно змінювались, роль держави то зменшувалась, то навпаки зростала, у 1970-х роках в США розпочалася криза, що супроводжувалася високим рівнем безробіття та збільшенням інфляції, внаслідок чого довіра до кейнсіанської моделі значно послабшала. Все це відбувалося на тлі величезних змін, пов'язаних з глобалізацією, інформатизацією, та новими можливостями розвитку бізнесу. Однією з характерних рис сучасної світової економіки є щільний зв'язок між багатими та бідними країнами. Національні економіки стали більш залежними в чотирьох фундаментальних напрямках: торгівля, фінанси, виробництво та зростаюча кількість договорів та інституцій. Після закінчення другої світової війни майже кожного року міжнародна торгівля зростала значно швидше, ніж глобальне виробництво, що привело до збільшення частки експорту і імпорту в ВВП майже всіх країн [2, с. 19]. Останні двадцять років фінансові потоки між країнами зростали ще швидше ніж торгові, а прямі іноземні інвестиції (завдяки яким іноземний капітал отримує контроль над підприємством іншої країни) збільшувались динамічніше, ніж в середньому грошові потоки [3, с. 261]. Більша частина відкритих економік та швидке зростання прямих іноземних інвестицій призвело до сильнішої конкуренції на світових ринках [4, с. 7].

Відмітною рисою сучасного світового господарства є входження в нову фазу економічного розвитку, яка накладає значні обмеження на реалізацію національних економічних стратегій. Можливості для підприємництва створюються та реалізуються на наднаціональному рівні, а запобігання негативним наслідкам глобалізації належить до обов'язків національних економік.

Урядова економічна політика як правило характеризується двома фундаментальними характеристиками: послідовністю та невизначеністю. Послідовність проявляється в тому, що приймаючи економічні рішення варто пам'ятати про безпосередній вплив кожного рішення на наступне та на економіку в цілому. Невизначеність означає те, що будь-які рішення в економіці не можна спрогнозувати точно. Економічні прогнози часто опираються на недостовірні або неповні статистичні дані та містять велику частину допущень [11, с.49]. В розгалуженій економічній системі інколи виникають ефекти, які є контрпродуктивними стосовно економічних цілей та завдань для розв'язання яких регулювання застосовується. Це відбувається з причин того, що при розробці правил такі взаємозв'язки не були враховані або з причин ірраціональної поведінки суб'єктів економічної діяльності.

Починаючи з 70-х років минулого сторіччя в багатьох країнах регулювання економіки здійснювалося з позицій неоконсервативізму. Найбільшого поширення таке регулювання економіки набуло в США, Великобританії та Німеччині. Проте, перехід до неоконсервативізму не означає повної відмови від застосування кейнсіанських методів. Склалася модель, що поєднала принципи кейнсіанства та неоконсерватизму. Варто сказати, що кожна країна викристалізовувала власне бачення, а відтак і модель розвитку, враховуючи специфіку та можливі пріоритети діяльності.

Так, утворилося декілька основних моделей державного регулювання, серед яких варто відзначити американську, скандинавську, японську та німецьку. Американська модель передбачає, що державне регулювання базується на використанні правових і опосередкованих методів, насамперед податково-бюджетних, вся діяльність яких спрямована на створення сприятливих умов для розвитку конкуренції та підприємництва.

Основою японської моделі державного регулювання економіки є система взаємодії державни та корпорацій, яка спрямована на досягнення стратегічних цілей в економіці. В ній домінує психологія колективізму, солідарності, підпорядкування особистих-інтересів колективним і державним.

Скандинавська модель (Швеція, Фінляндія, Данія, Норвегія) передбачає активне втручання держави у процес розподілу та перерозподілу доходів з метою створення потужної системи соціального захисту населення.

Німецька модель базується на активному використанні ринкових регуляторів, насамперед конкуренції, і в той же час створення на державному рівні ефективної системи соціального захисту громадян.

Загалом, державне регулювання ринкової економіки базується на теоретичних розробках світової економічної думки, з врахуванням особливостей країни та реалізується на практиці в ряді моделей.

Що стосується нашої країни, склалася демократична модель непослідовної та нерегульованої економіки, в якій спостерігається постійна зміна пріоритетів. Держава перестала виконувати свої функції держави, а лише підпорядкована олігархічним кланам, які мають різні цілі та відповідно відстоюють протилежні напрямки розвитку. Фактично, закони створюються за зачиненими дверима для потреб окремих груп без врахування інтересів більшості населення. Демократію по суті зведено до можливості голосування кожні декілька років за того чи іншого кандидата, даючи переможцю карт-бланш на час дії його повноважень. Окрім цього, для більшості населення діяльність у правовому полі виявляється не по кишені внаслідок майже повної неможливості використовувати встановлені державою правила та закони, що регулюють підприємницьку діяльність. Переважна частина населення працює в тіні. Лише за даними Міністерства економіки, рівень тіньового сектору економіки України за підсумками II кварталу 2009 року становить 36% від офіційного ВВП [13].

Права власності в більшості випадків оформлено без дотримання всіх вимог законодавства, що приводить до обмеження інвестування, складності з використанням власності та врешті, значного збільшення витрат, пов'язаних з її утриманням [12]. Капітал, що повинен вільно перетікати з однієї галузі в іншу, конкурувати в середині галузі та створювати капітал по суті працює на інші держави – офшори або не працює належним чином взагалі. В той же час, основою

економічної політики на думку автора має стати всебічний розвиток підприємництва, зменшення його регулювання та податкового навантаження.

Звичайно, роль держави великою мірою залежить від тих завдань та пріоритетів, що ставляться перед країною: орієнтування на технологічний прогрес, розвиток сільського господарства тощо. Якщо оцінити структуру економіки України, її рівень розвитку та технологічну відповідність до сучасності, можна зробити висновок, що економіка нашої країни залишається на індустріальному етапі і значно відстає від розвинених країн за рівнем розвитку технологій. Високотехнологічні підприємства, підприємства електронної та радіопромисловості перебувають у занепаді, водночас у загальних обсягах промислового виробництва різко зростає частка металургійної та хімічної промисловостей, переважно ця продукція і становить основу експорту. Тому, постає питання переходу економіки на інноваційний тип розвитку, необхідності розвитку і використання інформаційно-телекомунікаційних технологій, властивих постіндустріальному суспільству, які створюють підґрунтя для таких галузей, як аерокосмічна, електронна, фармацевтична, хімічна, автомобільна промисловості, комп'ютерна техніка.

Зважаючи на наявність в нашій країні наукового потенціалу та усвідомлюючи, що основним чинником, який забезпечує економічний прогрес сьогодення є інформація та інформатизація, Україна може адаптувати свою економіку до світової. Адже, економіка нової епохи - інформаційна економіка. Наразі відбуваються глибокі перетворення в усіх галузях економіки, змінюється її структура, зростає попит на висококваліфіковані кадри.

В умовах поширення електронної комерції та торгівлі капітал рухається туди, де для нього створено найкращі умови. Перед державами постає серйозна проблема оподаткування. Традиційно податки базуються на принципі країни призначення, проте в умовах, наприклад, Європейського Союзу, коли кордони стираються, а податки в різних країнах різняться, це приводить до перетоку капіталів. Тому класичні методи регулювання навряд чи діятимуть ефективно. Окрім того, на відміну від попередніх революцій, сучасна не обмежиться вузьким колом країн, а охопить увесь світ, і наша країна також буде неминуче залучена до цього процесу.

Говорячи про роль держави в новій економічній системі, потрібно підходити до цього питання багатогранно, враховуючи всі тенденції, специфіку та пріоритети розвитку і будуючи складну концепцію реформування.

Пальчук Олена Ігорівна. Регулювання нової економіки: державна політика та економічні зміни в світі.

В статті авторкою досліджено проблеми регулювання сучасної економіки в умовах глобалізації та інтернаціоналізації світового господарства. Досліджено недоліки сучасної урядової політики, в тому числі нашої країни, розглянуто виклики, що постали перед світовою економічною системою сьогодення.

Olena Palchuk. The regulations of new economy: government policy and world economic challenges.

The problems of regulation of the global economy under the conditions of globalization and internationalization are considered. The disadvantages of current world and Ukrainian government policy are investigated. Author proves that this is a time of dynamic change where policy tools must be continuously developed and adapted to new issues and challenges.

Література:

1. Patrick O'Meara, Howard D. Mehlinger, Matthew Krain. Globalization and the challenges of a new century: a reader. - Indiana University Press, 2000. - 500 p.
2. Paul Q. Hirst, Grahame Thompson. Globalization in question: the international economy and the possibilities of governance. – Wiley-Blackwell, 1999. – 318 p.
3. Reinert Erik S. Globalization, economic development and inequality: an alternative perspective. New horizons in institutional and evolutionary economics. – Edward Elgar Publishing, 2004. - 339 p.
4. Paul J. J. Welfens. Globalization of the economy, unemployment, and innovation: structural change, Schumpetrian adjustment, and new policy challenges. – Springer, 1999. - 255 p.
5. Я.А.Жаліло. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика: монографія. – К.:НІСД, 2003. – 368 с. – (Сер. «Економічні стратегії»; Вип. 8).

6. Кістерський Л.Л., Липова Т.В., Бурляй А.Б. План Маршалла для України// Стратегічна панорама. – 2000. - №3-4. – с. 90-97
7. В.С.Будкін. Імітація як головна проблема зовнішньої політики України // Економічний часопис-XXI. – 2011. - №3-4. – с. 10-16
8. Пахомов Ю. М. Основні завдання формування посткризової моделі розвитку економіки України / Ю. М. Пахомов // Економічний часопис-XXI. – 2010. – №1–2. – С. 3–6
9. Філіпенко А. С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / А. С. Філіпенко. – К. : Знання, 2007. – 670 с.
10. Гальчинський А. С. Криза і цикли світового розвитку / А. С. Гальчинський. – К., 2009. – 391 с.
11. Kenneth Joseph Arrow. The economics of information. - Harvard University Press, 1984. – 284 p.
12. Ернандо де Сото. Загадка капіталу. Чому капіталізм перемагає лише на Заході і ніде більше / Пер. з англ. Микола Климчук. — Київ: Ніка-Центр, 2009.
13. Тенизация украинской экономики - 36% от ВВП, ЛІГА.net, 27 жовтня 2009.